

ASiantuntijalausunto 10.3.2026

**Savitaipaleen kunnan lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle
laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain
muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

Johdanto

Savitaipaleen kunta kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä. Esityksen tavoitteet kustannustehokkuudesta ja kilpailun vahvistamisesta ovat kannattavia, mutta ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusvaatimus ei ole Savitaipaleen kaltaisille pienille kunnille toteuttamiskelpoinen. Se aiheuttaa huomattavia kertaluonteisia menoja, pysyviä kustannuspaineita sekä toimintavarmuuden ja varautumisen heikentymistä – etenkin itärajalla tämä on kohtuutonta. Myös siirtymäaika on riittämätön, ja vaikutusarvioissa on selkeitä puutteita.

1 Tausta Savitaipaleella: nykyiset sidosyksiköt ja omistusosuudet

Savitaipaleen kunta omistaa osuuksia kolmessa sidosyksikköyhtiössä:

- Meidän IT ja Talous Oy (Meita Oy (ICT, taloushallinto, palkanlaskenta))
- Saimaan Tukipalvelut Oy (Satu Oy (ateriapalvelut ja vähäisessä määrin siivous))
- Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy (alueellinen jätehuolto)

Kunnan omistusosuudet näissä yhtiöissä vaihtelevat **0,17–3,35 %** välillä. Esitetty **10 %:n vähimmäis-omistusvaatimus** romuttaisi lainmukaisen ja toimivan alueellisen yhteistyömallin, jota on kehitetty vuosia kustannustehokkuus ja toimintavarmuus edellä.

2 Hallituksen esityksen vaikutukset Savitaipaleella – yhtiökohtaiset toimenpiteet ja kustannukset

2.1 Meita Oy (ICT, taloushallinto, palkanlaskenta)

Vaikutus & toimenpiteet:

- Nykyinen sidosyksikköyhteistyö loppuisi 10 %:n omistusrajan vuoksi.
- Kunta joutuisi joko

a) palauttamaan kriittiset tukipalvelut omaksi toiminnaksi (laajat rekrytoinnit ja varajärjestelyt) tai

b) hajauttamaan palvelut markkinoille useissa erillisissä kilpailutuksissa – tilanteessa, jossa markkinatarjonta on ohutta tai puuttuu kokonaan (naapurikunta Lemi ei saanut taloushallinnon kilpailutuksessa yhtään hyväksyttävää tarjousta).

Muutost kustannukset:

- Meita Oy:n omistajien pyynnöstä laaditun arvion mukaan irtautumisen kertaluonteiset kustannukset ovat n. 1,2 M€ / pieni kunta ja vuosittaiset jatkuvat kustannukset nousisivat noin 31 %. Vertailuna irtautumiskustannus vastaa yli 2 prosenttiyksikön kunnallisveron tuottoa.

Johtopäätös:

- Esitys ei tuo säästöjä vaan **merkittävän kustannus- ja riskipiikin** erityisesti kyberturvallisuuden, tietojärjestelmien jatkuvuuden ja lakisääteisten raportointien varmistamisessa. Savitaipaleella ei ole realistista mahdollisuutta saada riittävää osaamista nopeasti omaksi toiminnaksi.

2.2 Saimaan Tukipalvelut Oy (ateriapalvelut)

Nykytila:

- Savitaipaleen kunnan **ateriapalveluiden ostot vuonna 2025 olivat 522 000 €**.
- Kunnan **ainoa** valmistuskeittiö on moderni ja poistamaton menojäännös 31.12.2025 on noin 1 milj. €; keittiö on vuokrattu hyvinvointialueelle, ja tuotanto toteutetaan Saimaan Tukipalvelut Oy:n ja hyvinvointialueen yhteistyönä. Keittiössä tuotetaan Savitaipaleen alueella tarvittavat hyvinvointialueen sekä kunnan tarvitsemat ateriat.
- kunnalla ei ole enää omaa keittiöhenkilökuntaa

Vaikutus & toimenpiteet 10 % -rajan vuoksi:

- Kunnan pitäisi

a) rakentaa oma pienempi valmistuskeittiö (useiden satojen tuhansien eurojen investointi) ja järjestää kuljetukset, tai

b) ottaa hyvinvointialueelle vuokrattu nykykeittiö omaan käyttöönsä (ylisuuret kiinteistön kustannukset, mukaan lukien poistot, kohdistuisivat suoraan sivistystoimen menoihin; hyvinvointialue joutuisi järjestämään hoivaruokailun aterialuonnon muualla, mikä edellyttää myös Saimaan Tukipalvelut Oy:lle lisäinvestointeja).

- Keittiö ei ole kummallekaan toimijalle yksin toimiessaan järkevän kokoinen. Kokonaistaloudellisesti ja kunnan elinvoiman ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta yhteinen keittiö on osoittautunut erittäin perustelluksi investoinniksi, mutta jälkeensä hankintalakiesityksen seurauksena toiminnan mittakaava muuttuisi kannattamattomaksi ja työpaikkoihin sekä alueen elinvoimaan kohdistuisi selkeä heikennys.

Kokonaisvaikutus:

- Toiminnallinen kokonaisuus – lähellä valmistettu ruoka, työpaikkojen säilyminen kunnassa, joustava paikallinen yhteistyö – vaarantuisi ja kustannukset nousisivat. Yhtiö on jo nyt kilpailuttanut elintarvikkeet, kuljetukset ja järjestelmät hankintalain mukaisesti, joten esitetty muutos ei lisää kilpailua, mutta lisää kustannuksia. Yhtiö on mm. jakamalla hankintoja saanut alueen alkutuottajia hankintaketjuihinsa mukaan. Yhtiö toimii huomioiden alueen elinvoiman ja on alueensa merkittävä alan työllistäjä. Kilpailutuksien seurauksena uhkaa työpaikkojen menetys ja alueen elinvoiman heikentyminen.

2.3 Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy

Vaikutus & toimenpiteet:

- Alueellinen, pitkään kehitetty kustannustehokas jätehuoltomalli jouduttaisiin järjestämään uudelleen.
- Pienen kunnan omana toimintana jätehuolto ei ole realistista; myös uuden yhteistoimintamallin rakentaminen aiheuttaa lisäkustannuksia pelkästään hallinnollisten muutosten vuoksi.

Jätehuollon osalta hallituksen esityksessä on tunnistettu poikkeaman tarve, mutta lakiesityksen perusteluissa mainittu muutos jätelakiin tulee saada tapahtumaan vähintäänkin samanaikaisesti hankintalakiesityksen kanssa.

3 Kootusti: muutuskustannukset ja pysyvä kustannusvaikutus Savitaipaleelle

- **Meita Oy:** kertamuutos ~1,2 M€, pysyvät käyttökustannukset +31 %/v (arvio pienelle kunnalle).
- **Saimaan Tukipalvelut Oy:** välittömät lisäkustannukset investoinneista (vaihtoehtoisesti uusi keittiö, "useita satoja tuhansia euroja") ja/tai nykyisen keittiön kustannusten siirtyminen sivistystoimeen; lisäksi kuljetus- ja järjestelmäkustannukset. **Muutuskustannusten määräksi on arvoitu 850 000 euroa, pysyvät käyttökustannukset +15 %.** (Keittiöinvestoinnin menojäännös noin 1 M€ kasvattaa taloudellista riskiä.)
- **Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy:** hallinnolliset ja sopimukselliset muutuskustannukset; toiminnallisen tehokkuuden heikkeneminen nostaa käyttökuluja. Muutuskustannusten määräksi arvioitu **noin 310 t euroa**, tosin määrä voi kohota suuremmaksikin, mikäli uutta yhteistyökuviota ei alueelle synny. Omana toimintana toiminnan järjestäminen ei onnistu.
- Savitaipaleen kunnassa on organisaatiota pystytty maakunnallisen yhteistyön seurauksena tiivistämään siten, että kunnassa ei ole mm. hallinto/talousjohtajaa. Mikäli uudistus tulee voimaan, tulee kuntaan lisätä tilaajaosaamista/esihenkilöresurssia hallinto/talous palveluihin, perustaa ICT-osasto, rekrytoida ruokapalveluihin valmis-tus/jakeluhenkilöstö. Mikäli toiminnot joudutaan ottamaan puuttuvien markkinoiden takia omaksi toiminnaksi, tarvitaan myös kirjanpitoa ja palkanlaskentaa hallitsevia työntekijöitä. Näitä osaajia ei ole saatavilla, vaan tähän täytyisi varata riittävästi resurssia myös kouluttautumiseen ja kehittymiseen. Valtiokonttorin vaatimukset automatisoidusta talousseurannasta usein toistuvine raportointeineen edellyttää toimijoiden substanssiosaamiselta erilaista osaamista kuin yksityisellä sektorilla. Tämän oppiminen edellyttää joidenkin vuosien siirtymäajan lisäkuluineen (esim. päällekkäinen toiminta nykyisen inhouse-yhtiön kanssa)
- Ohjelmistohankinnat on jo nyt kilpailutettu inhouse-yhtiön toimesta tai kunta on voinut itse valita ja kilpailuttaa ohjelmia (esim. Savitaipaleella kirjanpito-ohjelma, matkalaskuohjelma, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen substanssiohjelmia).

Kilpailuttamisen seurauksena kustannukset eivät pienentyne, eikä markkinoille vapaudu merkittäviä määriä lisäeriä.

- Meita Oy:n Etelä-Karjalan alueen pienten kuntien (7 kuntaa ICT+ TaHe) liikevaihto vuonna 2025 oli yhteensä 2,06 milj. euroa. Muutostukannuksiksi on arvioitu 2,0 milj. euroa per kunta. ICT-toimialalla Meita kilpailuttaa ja hankkii markkinoilta 72% liikevaihdosta, talous- ja henkilöstöhallinnon toimialan osalla osuus on 37 % liikevaihdosta- molemmista keskimäärin 63%. Meitalta markkinoille siirtyvää liikevaihtoa olisi enintään 37% x 2,06 milj. euroa eli 0,76 milj. euroa. On huomioitava, että osa Meitan liikevaihdosta siirtyy henkilöstölisäysten takia pieniin kuntiin omaksi työksi. Markkinoille jää vain osa ja sekin on jo nyt siis kilpailutuksen kohteena. Edellä selostettu yhtälö osoittaa lakiesitykseen sisältyvän virhearvion.
- Useiden kriittisten palveluiden yhtäaikainen uudelleenjärjestely aiheuttaisi **kerta-luonteisesti erittäin suuret kustannukset ja pysyvästi korkeammat käyttömenot**. Tämä on linjassa Etelä-Suomen maakuntaliittojen laajemman arvion kanssa (kerta-luonteiset kustannukset suuria; jatkuville kustannuksille **20–30 %:n** nousupaine).
- **Yhteenlasketut siirtymäajan muutostukannukset Savitaipaleen kunnassa on arvi-
oitu vastaavan 4 veroprosenttiyksikön tuottoa.**

4 Miksi esityksen oletettu säästö ei toteudu Savitaipaleella

Esityksen perusteluissa kustannussäästöt nojaavat kilpailun lisääntymiseen. Lakiesityksen perustelutekstin mukaan tämä edellyttää osaamisen kasvua hankintayksikkötasolla ja onnistuneita kilpailutuksia. Savitaipaleella (ja naapurikunnissa) markkinatarjonta on kapea tai sitä ei ole – etenkin ICT- ja taloushallintopalveluissa – ja kilpailuttamisen laatu heikkenisi, koska kunnissa ei ole enää riittävää erityisosaamista näiden kilpailutusten toteuttamiseen. Sidos-yksiköt jo nyt kilpailuttavat suuren osan alihankinnoistaan, eli kilpailua on hyödynnetty siellä, missä sitä on tarjolla. Säästöargumentti edellyttää markkinoiden vapautumista – mikä ei Savitaipaleella toteudu. Samaan aikaan kunnassa tulee lisätä omaa henkilöresurssia ja tämä lisää myös kustannuksia.

5 Varautumisen ja kyberturvallisuuden heikkeneminen – kohtuutonta tänä aikana

Kuntien tietoturvaan liittyen on huomioitava, että kunnan tietojärjestelmä on useiden kymmenien kriittisten osa-alueiden yhteensovitettu kombinaatio. Tänä päivänä ei riitä, että kunnassa on valvonta klo 8-16 virka-aikana, vaan lähtökohtaisesti seurannan tulee olla 24/7. Jotta kokonaisuutta, mm. haittaohjelmat, pääsynhallinta, erilaiset varmistukset jne. voidaan hoitaa, edellyttää tämä merkittävää taloudellista panostusta henkilöresurssien osalta. Tämä olettaen, että osaavia henkilöresursseja on tarjolla. Pirstotussa kilpailutetussa kokonaisuudessa jää väistämättä heikkoja kohtia, vastuukysymykset ovat jakautuneet eri tahoille, erilaisissa poikkeamissa viiveet kasvavat jne. Kunnan järjestelmissä on henkilötietoja terveystietoineen. Toiminnan on oltava vakaata ja valvottua 24/7, eli myös virka-ajan ulkopuolella.

Sidosyksikköjen purkaminen heikentää varautumista ja kyberturvallisuutta: pienellä hankintayksiköllä ei ole kyvykkyyttä ylläpitää samaa tasoa 24/7-järjestelmien, tietoturvan ja jatkuvuudenhallinnan osalta. Nykyjärjestelyissä sidosyksiköt toimivat palveluintegraattoreina ja keskittävät osaamista. Esitys lisäisi haavoittuvuuksia ja keskeytysriskiä kriittisissä prosesseissa (talous- ja palkka-, opetuksen ja varhaiskasvatuksen tietojärjestelmät jne.). Tämä on vakava riski itärajalta sijaitsevalle kunnalle nykyisessä turvallisuusympäristössä. Alueella on toimittu yhteistyössä EK-Turva Kyberin asiantuntijatyön tukemana. Onkin uhkana, että jatkossa alueellinen asiantuntijatyö kohdistuu vain suurempien toimijoiden jatkossakin nykyisen inhouseyhtiön tuottamiin toimintoihin ja tässäkin maakunnan pienemmät kunnat jäävät ulkopuolelle ”selviytymään”.

Varautuminen ja huoltovarmuus ovat osa myös ruokapalveluiden järjestämistä. Tämä on todettu viime vuosien aikana Kaakkois-Suomessa tiheästi järjestetyissä alueellisissa valmiusharjoituksissa. Ruokapalveluiden osalta tätä on myös testattu mm. korona-aikana. Huoltovarmuuden sisällyttäminen ostopalvelusopimuksiin voi osoittautua poikkeustilanteiden ollessa päällä täysin katteettomiksi. Tähän voidaan varautua parhaiten, kun toiminta on omissa käsissä, omana työnä tai oman yhtiön kautta toteutettuna.

6 Perustuslain näkökulma ja eriarvoisuus

Esitys **puuttuu kunnalliseen itsehallintoon** (PL 121 §) rajaamalla voimakkaasti kunnille kuuluvan järjestämistavan valintaa (sidosyksiköt). Se **kohtelee erikokoisia kuntia eriarvoisesti**: 10 %:n vähimmäisomistus on käytännössä ylitsepääsemätön pienille kunnille, mutta suurille kaupungeille huomattavasti helpompi. Esitys heijastuu myös **sopimusvapauteen ja omaisuudensuojaan** jo solmittujen osakas- ja palvelusopimusten kautta. Tästä syystä perustuslakivaliokunnan arvio sääntelyn valtiosääntöisyydestä on välttämätön.

Eriarvoisuusvaikutus: Suurissa kaupungeissa markkinatarjontaa ja omaa osaamista on, joten vaikutukset jäävät vähäisemmiksi. **Pienissä kunnissa** vaikutukset ovat **merkittävästi ankarammat**, koska vaihtoehdot (oma tuotanto / markkinat) puuttuvat ja muutuskustannukset suhteessa talousarvioon ovat kohtuuttomat.

7 Siirtymäaika on liian lyhyt

Esityksen siirtymäaika **30.6.2027** on täysin riittämätön Savitaipaleelle, jossa pitäisi samanaikaisesti järjestää uudelleen **useita kriittisiä palvelukokonaisuuksia**, mahdollisesti toteuttaa **investointeja** ja kilpailuttaa palvelut olosuhteissa, joissa markkinatoimijoiden kapasiteetti ei riitä, jos ”koko Suomi” kilpailuttaa samaan aikaan. Vähintään tulee säätää **pidempi siirtymäaika ilman poikkeusmenettelyä vähintään 30.7.2030 asti**, jotta muutos olisi hallittavissa ja kustannusvaikutuksia voitaisiin lieventää. Siirtymäaikaa tarvitaan myös osaajien rekrytointiin/kouluttamiseen laaja-alaisiin tehtäviin.

8 Yhteenveto ja esitykset

Savitaipaleen kunta esittää, että hankintalakiesityksessä

1. **Luovutaan 10 %:n kategorisesta vähimmäisomistusvaatimuksesta** sidosyksiköissä tai säädetään siitä **selkeät poikkeukset**, jotka huomioivat pienet, harvaan asutut ja rajaseudun kunnat (esim. väestöpohjakriteeri; omistusrajan merkittävä alentaminen). Mikäli jokin minimiprosenttiosuus on välttämätön, **1 %** ei aiheuttaisi pienemmille kunnille kohtuuttomia seurauksia.
2. **Pidennetään siirtymäaikaa vähintään 30.7.2030 asti ilman poikkeusmenettelyä.**
3. **Kompensoidaan täysimääräisesti kunnille aiheutuvat muutostkustannukset**, mukaan lukien sopimusten purku- ja siirtymäprojektien kulut. Kompensoinnissa ei voi käyttää €/asukas kohdentamista, sillä kuntakohtaiset kuluerät eroavat merkittävästi toisistaan.
4. Varmistetaan, ettei sääntely **heikennä varautumista ja kyberturvallisuutta** eikä johda **perustuslain** kannalta ongelmalliseen kunnallisen itsehallinnon rajoittamiseen ja **eriarvoiseen kohteluun**.
5. Jätelain muutos käsitellään yhtäaikaisesti hankintalain kanssa.

Lopuksi

Lakiesityksessä on kattavasti kuvattu hankintalakiesityksen seurauksena muodostuvat riskitilanteet, mutta niihin ei ole reagoitu tai ne on pyritty kumoamaan sillä, että markkinat kehittyvät ja kasvavat sinne vapautuvan volyymin ja tehokkaamman toiminnan seurauksena.

Savitaipaleen kunnan näkemyksen mukaan esitys toteutuessaan lisää pysyvästi kustannuksia, heikentää varautumista ja kyberturvallisuutta ja kohtelee pieniä kuntia eriarvoisesti suurten kaupunkien hyväksi. Lakiesityksen mukaiset oletetut teoreettiset säästöt kilpailun tehostuessa eivät toteudu.

Lakiesityksen perusteluissa on arvioitu, että uudistuksen takaisinmaksuaika julkisen talouden kannalta olisi 8-14 vuotta. Tällä tarkoitetaan aikaa jona hankintayksiköt saavat katettua kilpailun lisääntymisestä koituvilla kustannussäästöillä sidosyksiköihin kohdistuvat muutostkustannukset. Savitaipaleen kunnan osalta muutostkustannukset ja pysyväksi jäävä tehottomuuden hinta voi johtaa ylijäämien häviämiseen vain tukipalveluiden järjestämisen takia. Tilanne voi olla samankaltainen myös monella muulla pienellä kunnalla ja joidenkin vuosien jälkeen usea kunta on hankintalakiesityksen seurauksena ajautunut arviointimenettelyyn samanaikaisesti lakisääteisten palveluiden vaarantuessa.

Esitys vaarantaa kansalaisten yhdenvertaisen palvelun. Lakiesitystä on muutettava edellä esitetyin tavoin, jotta kuntien lakisääteiset palvelut, talouden kestävyys ja turvallisuus voidaan turvata. Kunnalla tulee jatkossakin olla päätäntävalta siitä, miten se palvelunsa asianmukaisesti järjestää. On kohtuutonta, että puutteet muutaman valtakunnallisesti toimivan

yhtiön toiminnassa aiheuttavat sen, että erityisesti pienet ja keskisuuret kunnat ajetaan vaikeuksiin lähinnä tukipalveluiden järjestämisessä tapahtuvien muutosten takia. **Tärkeintä kunnille on, että pystytään jatkossakin keskittymään elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämiseen, ei tukipalveluiden uudelleen organisointeihin.**

Savitaipale 10.3.2026

Kunnanjohtaja Johanna Mäkelä